

## **РЕЦЕНЗИЯ**

*от проф. д.изк. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н. (НБУ)  
проф. направление 8.3. Музикално и танцово изкуство*

за дисертационния труд на

### **МЕТЕ ГЪОКЧЕ**

на тема

#### **„МЛАДЕЖКИТЕ ХОРОВЕ В ТУРЦИЯ В КРАЯ НА 20. ВЕК И НАЧАЛОТО НА 21. ВЕК – ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“,  
проф. направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Научен ръководител: проф. Явор Конов, д.н.

#### **КРАТКО ТВОРЧЕСКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДИСЕРТАНТА**

Мете Гьокче е изявен хоров диригент с богат опит, музикален организатор и педагог. Роден е на 01.06.1975 в Анкара (Турция). Завършва педагогика в Музикалния департамент в Университета в Чанаккале и хорово дирижиране в Университета „Чукурова“. От 2014 е докторант в Нов български университет. Преподавател е в университета „18-и март“ в Чанаккале.

На българската музикална общественост Мете Гьокче е познат преди всичко като главен организатор на Фестивала за хорово изкуство в град Чанаккале и като много добър хоров диригент<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Например: радиопредаването „Детският хор на БНР покори и турската публика“ (БНР, публикувано на 23.07.13) – за участието на Детския хор на БНР, дир. акад. Христо Недялков, във

## ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е свързан с активната и разнообразна художествена дейност на Мете Гьокче. Посветен е на един важен феномен в музикалната култура – хоровото пеене, определяно неслучайно като най-демократичния жанр, приобщаващ голям брой изпълнители от най-ранна до зряла възраст и най-широка слушателска аудитория. Чрез насочването към младежките хорове, които първи реализират многогласно хорово пеене в Турция, са разгледани историческите процеси и етапи на промените от западноевропейски тип.

Както подчертава и дисертантът, „изследването е особено важно за представянето на систематичното формиране на младежки хорове в Турция, разпространението на младежките хорове в хоровите структури като цяло, техните образователни модели и роли в официалното образование, разнообразието на хоровото представяне и част от каква структура са. По тази причина изследването е важно за разкриването на общото положение на младежките хорове и осветляването на перспективи пред тях, както и за създаване на цялостна библиография за турската хорова музика, в полза на изследователите ѝ (Автореферат, Увод, с. 8).

Посочените задачи и цели определят и структурата на труда.

Съдържанието е организирано в увод, пет основни глави с подглави, заключение с посочени приноси и приложения, както и представяне на художественотворческата му дейност – общо 167 страници.

---

фестивала в Чанаккале; рецензията за фестивала на проф. Явор Конов (сп. „Музикални хоризонти“, 2015, № 8) – „Инициатор, основен организатор и наистина „душа“ на фестивала е турският хоров диригент Мете Гьокче (Mete Gökçe, 40-годишен, роден в Анкара, но установил се в Чанаккале), който се представи на този фестивал с 3 ръководени от него хорови състава: „Konrul Vocal Ensemble“, „Çanakkale Barış Korosu“ и „100 Ses Gençlik Korosu“. Диригент не само с развита и ясна мануална техника, но и артистичен, че и чаровен, със сугестия и сценично присъствие, с моменти и на „шик“ в комуникацията с хорвете и публиката... Преподавател в университета „18 март“ в Чанаккале. Великолепният диригент Мете Гьокче се радва на наистина „всенародна любов“ – обич и радушно посрещане от страна и на студенти, и на хористи (свои и чужди), и на публика...“, в този фестивал участва и българският „Хор на софийските момчета“ с диригент Адриана Благоева.

Текстът е прегледно и много подробно структуриран. В основата му е историческият подход в проблематизирането на фактологията, процесите са изведени и аргументирани ясно, с необходимите научни опори в литературата (първите три глави). Представена е многостранно съвременната картина на хоровото дело с различни страни на проблемите на младежките хорове (глава четвърта) – общественокултурни, педагогически, психологически, поведенчески и прочее. В тази картина докторантът е деен участник като утвърден педагог, диригент и музикален общественик. Анализът на дейността на създадената от него Национална хорова школа „100 гласа“ (100 Vocal National Choir School) е възможен модел за ефективно разрешение на проблемите и перспектива за развитието на младежката хоровата музика в страната, което е несъмнен личен принос с доказан музикалнокултурен ефект.

Библиографията включва трудове на 35 автори на турски и английски език.

**Първата глава** – озаглавена „**Оценка на историята на хоровите изследвания в Турция от 1970 до началото на 21. век**“, е интересна с реферативното проследяване на историята и предисторията на съвременната турска хорова музика и турската музика въобще (традиционната турска дворцова музика, традиционната турска фолклорна музика, колективното монодийно пеене в традиционната култура и в религиозната практика, субективни и обективни предпоставки за създаване на хорове в Турция и връзката ѝ с яничарската (Мехтерхане) музика, влиянието на западните музикални традиции върху османската музика и промените, довели до съвременното хорово дело в Турция като изпълнителство и творчество<sup>2</sup>.

**Втората глава** – „**Видове хорово пеене в Турция през 20. век**, представя подробно (първо) мястото и ролята на музикалното и хоровото образование в

---

<sup>2</sup> Тук използвам понятието „хорово дело“, аргументирано исторически съдържателно от проф. д.изк. Агапия Баларева в нейната книга „Хоровото дело в България – от средата на XIX в. до 1944 г.“ (София: БАН, 1992). В „хорово дело“ се включват всички хорови изпълнителски прояви и свързаното с тях творчество, както и мотивацията на участниците в тях и слушателската рефлексия.

училищните програми, училищните хорове, въпроса за кадрите и професионалната подготовка на техните ръководители, както различните организационни структури, свързани с хорови асоциации, концерти и фестивали, както и с обучението – от ранна училищна възраст до мастеркласове по хорово дирижиране, и (второ) – имената и делото на 13 водещи съвременни турски хорови диригенти.

**Третата глава** е озаглавена **„Оценка на турската хорова музика чрез стиловете в 20. век“**, като са обособени четири поколения композитори, представени са списъци с техни творби – акапелни и с акомпанимент. Прави впечатление ясно изразената авторова позиция относно техния принос.

Централни за изследването са четвърта и пета глава.

Четвъртата глава – **„Проблеми на младежките хорове и общ поглед към ситуацията в Турция в края на 20. и началото на 21. век“**, въвежда в аналитично-критичен тон картината на младежките хорове в страната, като подробно са проследени спецификите в работата с тях (4.2. „Проблемите“), посочени са някои проблеми от икономически характер (4.3.) и механизми за популяризирането на хоровата музика (4.4.), както и липсата на академични изследвания в областта на хоровата музика“ (4.5.). Систематизацията в наблюденията на Мете Гьокче е приложима към всяка хорова култура. Чрез нея могат да бъдат разкрити постиженията и проблемите през различните периоди (така могат да бъдат направени аналогии с българската хорова култура и съществуването на младежки хорове през различните десетилетия). Като основен проблем на младежките хорове в Турция са изведени репертоарът и репертоарната култура, необходимостта да бъдат включени разнообразни като стил и музикален език хорови произведения. Особено важно е репертоарът да бъде съобразен с техническите възможности на съставите. Представената картина разкрива все още недостатъчното според автора внимание и липсата на културна политика в това отношение, в която се включва и недостатъчната издателска дейност. Коментирани са подробно различните етапи в методите на работа над хорови творби и други важни проблеми, свързани с хоровото дело.

**Петата глава – „Изследването на проекта „Национален младежки хор 100 гласа“ в рамките на развитието на младежките хорове в Турция“, е авторефлексивна и изцяло оригинална и приносна. Тя ще бъде много полезна за всеки хоров диригент като споделен и анализиран успешен опит в съвременното хорово дело, включващ идеята и възможностите за нейното реализиране, включително и конкретни действия от организационен и финансов характер.**

Ще подчертая, че в описанието основателно проектът е определен като „новаторско синтезиращо начинание със собствени образователни програми, които осигуряват развитието на нашата национална хорова музика в академичната и обществена структура, по международни хорови стандарти и в областите, необходими на страната ни. Националният младежки хор „100 гласа“ е програмиран да споделя музикалния възглед и житейската перспектива на основата на междучовешка обич и хуманност; да се достигне до световно художествено осмисляне, да се осъществява актуална и перспективна продукция, както и да бъдеш лично щастлив, осъзнат, позитивен в нашия професионален живот и да се създаде осведоменост за музикалното бъдеще. Хоровите школи „100 гласа“, които продължават с обучението си във ваканционните периоди през зимните и летните месеци, провеждат поддържащи обучения в различни области с курсове по много теми в полето на обучението по изпълнителски умения, диригентското образование и хоровото обучение и представят резултатите си чрез активен програмен модел с множество концерти, семинари и работни срещи. Проектът осъществява за първи път в Турция голямо събиране в областта на хоровата музика (5.2. „Основните цели на Националния младежки хор „100 гласа“).

Позволих си този по-дълъг цитат от Автореферата (с. 35), защото всички тези дейности, представени синтезирано, са формулирани и анализирани от автора и това е неговият безспорен принос и смисловият център и на дисертационния текст.

Включените 54 снимки от лагерните обучения на Националния младежки хор „100 гласа“ илюстрират дейността на Националния младежки хор и Мете Гьокче (с. 134 – 159).

В **ЗаклЮчението** (Дисертация, с. 160 – 163; Автореферат, с. 40 – 42) коректно е резюмирано направеното в дисертационния труд. Акцентирано е и на музикалното творчество, което не е конкретен обект на анализ в труда и е посочено като допълнителна дейност при подготовката за написването на дисертационния труд, включваща и запознаване с творчеството на български и чуждестранни автори за този състав.

Подчертан е широкият исторически контекст, в който е проследена история на турската музика и конкретно на турската хорова музика през периода на Османската империя и на Република Турция. Аналитично е представено мястото на турската музика, в частност и на турската хорова музика, в световната музикална култура. Внимателно и подробно са изяснени „характеристиките на културата на фолклорната и дворцовата музика в Османската империя, техните образователните структури, начините на тяхното изпълнение, структурата на колективните певчески култури в традиционната и религиозна структура на турската музикална култура. Представени са етапите на промените на музикалната структура от западноевропейски тип, като е отделено специално внимание на влиятелните личности и са систематично представени първите хоровите структури от началото на Републиканския период“. Особено важен е изводът, че „първите стъпки в развитието на многогласната хорова култура са осъществени именно от младежките хорове“.

Изложението е прегледно, въведените таблици и списъци с произведения илюстрират авторовите заключения.

В спецификите на хоровото дело в Турция е акцентирано върху липсата на „полифоничната хорова музика в общообразователната система в Турция, липсата на интерес към пеенето в хор (особено в младежки хорове), като се установява, че основните причини за тези недостатъци е липсата на академична подготовка на хоровите диригенти, които работят с учебните хорове“. Ще прибавя и трудното превключване от монодийното изпълнение и мисленето на музиката като монодийна към многогласие от западноевропейски тип.

Аргументирани са направените изводи за обучението по музика, професионалният ценз на диригентите, ролята на композиторите, свързани с хоровите състави и прочее, както различни проблеми от организационен характер.

В този широк контекст е изведена Националната младежка хорова школа „100 гласа“ като модел, който може да послужи „за решение“ и „дава национален принос за преодоляването на проблемите на младежката турската хорова музика“.

**Изцяло приемам посочените 7 научни приноса в настоящия труд.** Ще подчертая специално принос № 7 – „Основното новаторско решение на проблемите, представени в дисертацията, е създадената от автора единствената по рода си организация Национална хорова школа „100 гласа“ (100 Vocal National Choir School)“, която е разгледана като модел на ефективно разрешение на проблемите и перспектива за развитието на младежката хоровата музика в страната“.

**Авторефератът изцяло и коректно резюмира дисертационния труд.**

Като **публикации** са посочени 9 реализирани дейности. По-прегледно и по-коректно би било, ако участието в академични научни форуми беше отделено (2) от интервютата, линковете към различни изяви и т.н., които свидетелстват за богатата професионална художественотворческа дейност на дисертанта.

## **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Имайки предвид темата, подходът към нея и приносите при реализацията на поставените задачи и цели, както и художественотворческата дейност на дисертанта, **предлагам да бъде присъдена на Мете Гьокче за дисертационния му труд на тема „МЛАДЕЖКИТЕ ХОРОВЕ В ТУРЦИЯ В КРАЯ НА 20. ВЕК И НАЧАЛОТО НА 21. ВЕК – ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ“ образователната и научна степен „доктор“, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.**

Поздравявам автора и научния му ръководител проф. Явор Конов, д.н. за финалния резултат.

Пожелавам успех на дисертанта в бъдещите му дейности!

София, 27.04.2021 г.

*Проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н.*